

## สรุปสาระสำคัญของ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ....

### ๑. วัตถุประสงค์การรับฟังความคิดเห็น

๑. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบในการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการยกย่องและแสดงความคิดเห็นต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ....
๒. เพื่อเป็นการดำเนินการตามมาตรา ๗๗ และมาตรา ๒๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
๓. เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มาพิจารณาประกอบการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบจาก (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... และปรับปรุงร่างกฎหมายเพื่อให้เป็นไปโดยละเอียดรอบคอบ มีความโปร่งใส สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น และเกิดประโยชน์คุ้มค่าต่อทั้งภาครัฐและประชาชน

### ๒. สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และความจำเป็นที่ต้องตรากฎหมาย

๑. การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายเฉพาะที่มีผลบังคับใช้หลายฉบับ ภายใต้ความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน และยังคงมีช่องว่างในการกำกับดูแล
๒. การจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... มีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มช่องว่างของการดำเนินงาน และกำหนดมาตรฐานกลางของประเทศอย่างเป็นทางการ ในลักษณะของกฎหมายกลางที่ครอบคลุมการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม การป้องกันและลดผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งจากชนิดพันธุ์ต่างถิ่นและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Living Modified Organisms: LMOs) ตลอดจนการป้องกัน เยียวยา หรือแก้ไขในกรณีที่เกิดผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (Bio economy) และเป็นการดำเนินการตามแผนปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่กำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
๓. การอนุรักษ์ การเข้าถึง การแบ่งปันผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และการควบคุมผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ ไม่สามารถใช้มาตรการทางกฎหมายได้โดยลำพัง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมมือกันในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด และเนื่องจากทรัพยากรชีวภาพสามารถสร้างประโยชน์ทางธุรกิจได้มหาศาล จึงจำเป็นต้องมีกลไกควบคุมการลักลอบนำเข้า ส่งออก การนำมาใช้ การได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ รวมทั้งการสนับสนุน

เสริมสร้างสมรรถนะและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความตระหนักและมีองค์ความรู้สามารถคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถปกป้องสิทธิของตนและสามารถเจรจากับเอกชนที่ขอเข้าถึงและทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพได้อย่างเป็นธรรมและเหมาะสมต่อไป

### ๓. ความมุ่งหมายและผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

แผนปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นกฎหมายกลางสำหรับบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ ให้เป็นเอกภาพและครอบคลุมการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยงานกลางแห่งชาติของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ จึงได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... โดยยึดผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลักและคำนึงถึงพันธกรณีระหว่างประเทศด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมแล้วและที่อยู่ระหว่างพิจารณาเข้าร่วม รวมทั้งเพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio economy) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อให้มีกฎหมายกลางในการบูรณาการการประสานงานและกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการบริหารจัดการความหลากหลายชีวภาพของประเทศ
๒. เพื่อยกระดับ เสริม หรือปิดช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะที่มีอยู่ในปัจจุบัน
๓. เพื่อกำหนดกลไกการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการความหลากหลายทางชีวภาพเข้าสู่นโยบายของภาคส่วนต่าง ๆ
๔. เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและแรงจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
๕. เพื่อควบคุมผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ
๖. เพื่อรองรับการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

## ๔. หลักการหรือสาระสำคัญของร่างกฎหมาย

### ๔.๑ หลักการทั่วไป

(๑) กำหนดหลักการของกฎหมายให้เป็นการเติมเต็มช่องว่างและยกระดับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ และไม่ก้ำกั้วการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะที่มีอยู่แล้ว ในกรณีที่ไม่มียกเว้นกฎหมายเฉพาะหรือมีกฎหมายเฉพาะแต่กำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานในการปฏิบัติไว้ต่ำกว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็ให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับ

(๒) กำหนดพื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้ครอบคลุมการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ของประเทศไทย เขตเศรษฐกิจจำเพาะ เขตไหล่ทวีป ทะเลหลวง โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือความตกลงที่ทำกับต่างประเทศ

(๓) วางหลักเกณฑ์การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ให้ครอบคลุมในเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น การระมัดระวังล่วงหน้า ผู้ก่อมลพิษหรือผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

รวมทั้งให้มีการจัดทำแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ และให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของตนให้สอดคล้องกับแผนดังกล่าว

### ๔.๒ องค์กรกำกับดูแล

(๑) คณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ทำหน้าที่กำกับดูแลด้านนโยบาย ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธาน มีกรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน ๙ คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน แต่ไม่เกิน ๑๐ คน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญ มีผลงาน หรือประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี โดยเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกรรมการและเลขานุการ (ยกระดับจากคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๔๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

(๒) คณะกรรมการฯ มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

- เสนอแนะแนวทาง นโยบาย มาตรการ และแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ มาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการอนุรักษ์ การเข้าถึงการใช้ประโยชน์และการแบ่งปันผลประโยชน์ จากทรัพยากรชีวภาพ การควบคุมผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ การติดตามตรวจสอบ การป้องกัน แก้ไข และเยียวยาในกรณีที่เกิดความเสี่ยงต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

- เสนอแนะเพื่อกำหนดภารกิจให้แก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ และการพิจารณาระงับข้อพิพาทกรณีที่เกิดปัญหาระหว่างหน่วยงานของรัฐ

(๓) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

- การพัฒนาระบบข้อมูลและเครือข่ายข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ
- รวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลการให้อนุญาต การจัดทำข้อตกลงการแบ่งปันผลประโยชน์
- เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น

ตามกฎหมายหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- ให้คำปรึกษา เสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพให้กับทุกภาคส่วน

(๔) หน่วยงานผู้รับผิดชอบ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานปฏิบัติในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ เพื่อให้เกิดการประสานงานและการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ

กรณีที่ไม่ใช่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดช่องว่างในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

#### ๔.๓ การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้มีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความหลากหลายของชีวภาพในท้องถิ่นตนเองอย่างยั่งยืน โดยให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับขึ้นทะเบียนชุมชนท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมการสร้างสมรรถนะและสนับสนุนบทบาทของชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้เสีย และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดเขตคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ การกำหนดทรัพยากรชีวภาพคุ้มครอง การจัดทำบัญชีทรัพยากรชีวภาพระดับท้องถิ่น การกำหนดบัญชีชนิดพันธุ์ต่างถิ่นและกำหนดกิจกรรมที่อนุญาตหรือห้ามดำเนินการเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ต่างถิ่นนั้น จะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นให้ขอเสนอแนะต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการอนุญาตให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพที่อยู่ในท้องถิ่นตน

(๓) กำหนดให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบพิจารณาและดำเนินการตามมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

(๔) ส่งเสริมการสร้างสมรรถนะและสนับสนุนบทบาทของชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ โดยให้ อปท. ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นจัดทำบัญชีทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ เพื่อให้สำนักงานนโยบายฯ รวบรวมและใช้ประกอบการจัดทำข้อมูลบัญชีทรัพยากรชีวภาพของประเทศและแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

## ๔.๔ การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ

### (๑) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

๑) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นไปตามแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจัดทำขึ้นทุก ๕ ปี

๒) กำหนดเขตคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ในเชิงพื้นที่และระบบนิเวศ พร้อมมาตรการบังคับ หรือคุ้มครอง ป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูในพื้นที่นั้น ทั้งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงขอบเขตหรือยกเลิกเขตคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพนั้นได้

๓) ส่งเสริมให้เอกชนนำพื้นที่มาขึ้นทะเบียนเป็นเขตคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ ตามความสมัครใจ

๔) กำหนดให้ทรัพยากรชีวภาพที่เป็นชนิดพันธุ์ที่หายาก ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น หรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามและใกล้จะสูญพันธุ์ หรือยังไม่มีมาตรการคุ้มครองตามกฎหมายอื่น เป็นทรัพยากรชีวภาพคุ้มครอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในเชิงชนิดพันธุ์ พร้อมมาตรการคุ้มครองและป้องกันผลกระทบ ต่อทรัพยากรชีวภาพคุ้มครองนั้น ทั้งนี้สามารถเพิกถอนได้ เมื่อชนิดพันธุ์นั้นไม่เข้าเงื่อนไขที่จะต้องได้รับการ คุ้มครองแล้ว

๕) กำหนดให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ พิเศษ โดยคำแนะนำของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ จัดทำบัญชีทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ของตนและปรับปรุงบัญชี ดังกล่าวทุก ๒ ปี เพื่อให้สำนักงานนโยบายฯ รวบรวมและใช้ประกอบการจัดทำข้อมูลบัญชีทรัพยากรชีวภาพ และแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

### (๒) การเข้าถึง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพ และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการ ใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพ

๑) ไม่ใช้บังคับกับการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ โดยชุมชนท้องถิ่น ตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น เพื่อการยังชีพในครัวเรือนแห่งตนตามสมควร และการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม มนุษย์

๒) กำหนดกลไกในการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ รวมถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง (สอดคล้องตามพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ จากทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ประกอบด้วย การยินยอมโดยการแจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent: PIC) การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Terms: MAT) และการแบ่งปัน ผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม (Fair and equitable sharing of benefits))

๓) มอบหมายให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบพิจารณาอนุญาตการขอเข้าถึงและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรชีวภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และข้อเสนอแนะของชุมชนท้องถิ่น กรณีที่ใช้ประโยชน์นั้นเป็นไปเพื่อการค้าต้องมีการจัดทำข้อตกลงการแบ่งปัน ผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ ทั้งนี้ ผลประโยชน์ที่ได้รับจะมีการจัดสรรให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง

ทั้งหมด ตามสัดส่วนที่เหมาะสมและเป็นธรรม และให้เป็นรายได้ของรัฐเพื่อนำไปใช้ในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยจะพิจารณาเป็นรายกรณีไป

๔) กำหนดให้มีการรายงานความก้าวหน้าหรือผลการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ เพื่อติดตามการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการขออนุญาตเข้าถึงการนำไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพนั้น ๆ

### (๓) การควบคุมผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

๑) กำหนดกลไกการกำกับดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (LMOs) ที่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดในพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ทั้งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่พัฒนาขึ้นในประเทศ และนำเข้าจากต่างประเทศในทุกกระบวนการ ประกอบด้วย การนำเข้า ส่งออก นำผ่าน การดูแลขนส่ง การบรรจุหีบห่อ การจำแนกระบุ การใช้ในสภาพควบคุม การใช้ในภาคสนาม การประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพก่อนการปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม โดยรายละเอียดหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติจะกำหนดไว้ในอนุบัญญัติ ตามที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

ทั้งนี้ ได้นำประเด็นสำคัญภายใต้ (ร่าง) พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ พ. ศ. .... (ฉบับคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษากฎหมายเพื่อกำกับดูแลสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม) ซึ่งผ่านกระบวนการรับฟังความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้เสียทั้งที่สนับสนุนและห่วงกังวล ต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาประกอบการยกร่างสาระสำคัญด้วยแล้ว

๒) กำหนดให้มีการจัดทำบัญชีชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน ควบคุมไปกับมาตรการป้องกันควบคุม หรือกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่นนั้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อควบคุม ป้องกันภัยคุกคามและผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

๓) กรณีเกิดเหตุฉุกเฉินหรือเกิดผลกระทบรุนแรงต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ให้อำนาจรัฐมนตรีในการประกาศใช้มาตรการป้องกัน ควบคุม หรือกำจัด ทำลาย ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม รวมทั้งสามารถกำหนดมาตรการแก้ไข และฟื้นฟูผลกระทบ รวมถึงการเยียวยาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้

### ๔.๕ ความรับผิดชอบทางแพ่ง

กำหนดโทษทางแพ่งให้ชัดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ สังคม หรือความมั่นคงทางอาหาร และ/หรือมีผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์ที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของบุคคลดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม โดยมีการกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนไว้เพื่อความชัดเจน

#### ๔.๖ บทกำหนดโทษ

(๑) กำหนดให้มีการนำโทษทางปกครองในรูปค่าปรับและโทษทางปกครองรูปแบบอื่น รวมทั้งโทษอาญาทั้งโทษจำคุกและโทษปรับมาใช้บังคับกับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในความผิดดังต่อไปนี้

- การเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพ
- การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การเข้าถึงหรือการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพ
- การใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต
- การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่ได้รับอนุญาต
- การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ต่างถิ่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

(๒) กำหนดโทษปรับ จะต้องพิจารณาจากมูลค่าทางการค้าของทรัพยากรชีวภาพนั้นด้วย

(๓) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล หากผู้ที่มีอำนาจสั่งการได้สั่งการหรือละเว้นไม่สั่งการให้ดำเนินการ จนเป็นเหตุให้นิติบุคคลกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

(๔) กำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบความผิดที่เป็นโทษอาญา ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบ และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีสิ้นสุด

#### ๔.๗ บทเฉพาะกาล

(๑) ให้คณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ในวาระเริ่มแรก โดยให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบภายใน ๙๐ วัน

(๒) การดำเนินการตามระเบียบ กอช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ดำเนินการเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่ากฎกระทรวงหรือประกาศตามพระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับ

(๓) ผู้ที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอยู่ก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและต้องการดำเนินกิจกรรมนั้นต่อ จะต้องขออนุญาตหรือแจ้งต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบภายใน ๑๒๐ วัน นับตั้งแต่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้

### ๕. บุคคลซึ่งอาจได้รับผลกระทบ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

๕.๑ บุคคลซึ่งอาจได้รับผลกระทบ ได้แก่ เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ผู้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน และผู้ที่ประสงค์จะดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือชนิดพันธุ์ต่างถิ่น นักวิจัย ผู้ที่ประสงค์จะเข้าถึงและ/หรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

## ๕.๒ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

### (๑) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชน

(ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพบางประการเกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพ สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และชนิดพันธุ์ต่างถิ่น

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบผลประโยชน์ต่อส่วนรวมที่ประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับจากการมีร่างพระราชบัญญัตินี้ จะมีความคุ้มค่ามากกว่า เนื่องจากจะมีกลไกในการกำกับดูแลเพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และชุมชนท้องถิ่นจะได้รับจัดสรรผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นตนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาในท้องถิ่นตนในทุกกระบวนการ และทำดีที่สุดประเทศชาติสามารถใช้ทรัพยากรชีวภาพที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการผลักดันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการค้ารูปแบบใหม่ของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio economy) ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนบนฐานทรัพยากรชีวภาพ

### (๒) ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

(๑) ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

(๒) ประชาชนในฐานะผู้ดูแล ครอบครองทรัพยากรชีวภาพมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรมจากรายได้ที่มีแหล่งกำเนิดในพื้นที่นั้น ๆ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมทั้งได้รับการคุ้มครองภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

(๓) ประชาชนได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (Bio economy) สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ

(๔) ประชาชนได้รับความคุ้มครองจากผลกระทบและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่และสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ทั้งนี้ ประชาชนมีสิทธิได้รับการชดเชย กรณีที่เกิดความเสียหายจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

(๕) ประชาชนได้รับประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ โดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้อย่างระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งสุขภาพของมนุษย์และสัตว์

(๖) ประชาชน โดยเฉพาะนักวิจัยมีแหล่งข้อมูลและตัวอย่างความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถเข้าถึง นำไปใช้ประโยชน์ และพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

(๗) ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ชนิดพันธุ์หรือชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้



(๘) ประชาชนมีกลไกในการป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพจากชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน

(๙) ประชาชนมีกลไกในการปกป้องและรักษาทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น จากการลักลอบเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากภายนอก โดยเฉพาะต่างประเทศ

### (๓) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ภาครัฐ

การจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมหรือเติมเต็มช่องว่างของกฎหมายที่กำกับดูแลบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในภาพรวมของประเทศในปัจจุบันและเป็นการกำหนดมาตรฐานกลางของประเทศอย่างเป็นทางการ

ทั้งนี้ ผู้มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ คือ หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐดังกล่าว ซึ่งได้มีการประกาศกำหนดให้เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยร่างกฎหมายนี้ไม่มีผลต่อการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการขึ้นใหม่ การกำหนดให้มีคณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ เป็นการยกระดับคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการดังกล่าว ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๔๓

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ อาจทำให้ต้องเพิ่มงบประมาณ ที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การรับฟังความคิดเห็นการพิจารณารายงานการประเมินความปลอดภัยทางชีวภาพ ส่วนบุคลากรนั้นสามารถพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ในหน่วยงานผู้รับผิดชอบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ได้

## ๖. เหตุผลความจำเป็นในการกำหนดให้มีระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ การกำหนดโทษอาญา และหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

### ๖.๑ เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีระบบอนุญาต

เนื่องจากทรัพยากรชีวภาพเป็นสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน การนำทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ความมั่นคงทางอาหาร ระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องควบคุมและกำกับดูแลกิจกรรมการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ ตลอดจนกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลกิจกรรมดังกล่าว อันจะเป็นการป้องกันผลกระทบและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

## ๖.๒ เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีระบบคณะกรรมการ

การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยการบูรณาการการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องอาศัยระบบคณะกรรมการที่มิใช่รัฐมนตรีหรือผู้ที่มิใช่รัฐมนตรีมอบหมาย เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ และมีการกำหนดองค์ประกอบคณะกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งมีภารกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่องานด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถมอบหมายผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตนปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการได้

พร้อมทั้งมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ด้านความหลากหลายทางชีวภาพไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี ทำหน้าที่ร่วมพิจารณาและเสนอความเห็นต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และเป็นการเปิดช่องให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ คณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้แต่งตั้งขึ้นใหม่ แต่เป็นการยกระดับคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) ซึ่งมีอยู่แล้วตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๔๓

## ๖.๓ เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดโทษอาญา

เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมและกำกับดูแลกิจกรรมการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ ตลอดจนกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการตามที่กฎหมายกำหนด อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความมั่นคงทางอาหาร ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมในวงกว้าง ตลอดจนอาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพของประชาชนได้ ประกอบกับการกำหนดบทลงโทษอื่นที่ไม่ใช่โทษอาญาไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะผู้ประกอบการเกรงกลัว เพราะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากทรัพยากรชีวภาพคุ้มค่ากว่าโทษที่ได้รับ เช่น โทษปรับ

## ๖.๔ หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(ร่าง) พระราชบัญญัตินี้ ได้กำหนดให้มีการออกกฎกระทรวงหรือประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เพื่อวางกรอบการใช้อำนาจและการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อกฎกระทรวงหรือประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับมาตรการตามกฎหมายก่อนมีการประกาศใช้